

Saksbehandler: Beate Fagerli

Saksdokumenter:

Notat om ekklesiologiens diakonale dimensjon: *Den diakonale kirke* v/Stephanie Dietrich

Forslag fra Teologisk nemnd om KM-sak: Ekklesiologiens diakonale dimensjon

Sammendrag

Økumenikk, kirkeordning og diakoni

Teologisk nemnd har på flere møter arbeidet med tema knyttet til ekklesiologi og ny kirkeordning. På sitt møte i oktober 2012 behandlet Teologisk nemnd følgende økumeniske dokumenter under TN-sak 09/12: Ekklesiologi og diakoni:

- Faith and Order-dokumentet: «The Church: Towards a Common Vision»
- KV-rapporten: “Theological Perspectives on Diakonia in the Twenty-First Century”
- «To Love and Serve the Lord: Diakonia in the Life of the Church», en rapport fra den anglikansk-lutherske dialogkommisjonen

TN påpekte behovet for å se nærmere på Den norske kirkes forståelse av diakoni, både knyttet til kirkens oppdrag og organisasjon, og til kirkens vesen og selvforståelse. TNs arbeidsutvalg ble bedt om å utarbeide et notat om ekklesiologi og diakoni som kunne danne grunnlaget for et forslag om en KM-sak i 2014, til behandling i MKR. I vedlagte forslag ber nemnda MKR om å vurdere hvorvidt saken bør fremmes for videre behandling.

Kirke og helse

Samtidig har Kirkerådet i samarbeid med Kontaktforum for diakoni arbeidet med en idé om å lage KM-sak om Kirke og helse. Planene for en slik sak er foreløpig nokså åpne, og det tas sikte på en KM-behandling tidligst i 2015. Det ville være ønskelig å utrede forholdet mellom disse to forslagene, og om de bør ses i sammenheng eller behandles hver for seg.

Forslag til vedtak

1. MKR ber TN arbeide videre med saken «Ekklesiologiens diakonale dimensjon» med tanke på å fremme saken som KM-sak i 2014. MKR ber TN om å ta hensyn til KR's videre arbeid med ny kirkeordning i saksprosessen.
2. MKR ber TN om å klargjøre forholdet til KR's arbeid med temaet Kirke og helse.
3. MKR har følgende innspill til saken:
.....

Notat om ekklesiologiens diakonale dimensjon: *Den diakonale kirke* *v/ Stephanie Dietrich*

Dnk og ny kirkeordning

Den norske kirke er for tiden inne i arbeidet med utformingen av en ny kirkeordning. Et sentralt element i dette arbeidet er tenkningen omkring kirkens selvforståelse. Hva slags kirke er Den norske kirke? Hva særpreger kirkens selvforståelse? Hvilken rolle spiller kirken i lokalsamfunnet, på regionalt, nasjonalt og internasjonalt plan? Hva er kirkens oppdrag i verden, i det norske samfunn?

Mye av debatten omkring en ny kirkeordning dreier seg på den ene siden om organisatoriske og strukturelle forhold, på den annen side om kirkens liv i gudstjenesten og utformingen av tjenestestrukturane, i forhold til dens dømte medlemmer, de vigslete medarbeiderne og kirkens antatte kjernevirksomhet. Med referanse til Confessio Augustana VII, der kirkens identitet bestemmes ut fra ordets forkynnelse og sakramentenes forvaltning, prøver Den norske kirke i sine demokratiske organer å reflektere over hva det er som kjennetegner og særpreger Dnk som kirke i dag, og i fremtiden.

Den norske kirke er del av et større kirkefelleskap, både i Norge og internasjonalt. I flere sammenhenger, blant annet i Kirkenes verdensråd og i Det lutherske verdensforbund, har man satt fokus på diakonien som et sentralt tema når det gjelder arbeidet med kirkens selvforståelse, ekklesiologien. Den diakonale refleksjon bidrar til å si noe om hva det betyr å være kirke i verden, menigheten i lokalsamfunn.

Teologisk nemnd under Mellomkirkelig råd er en viktig aktør og bidragsyter når det gjelder den teologiske tenkningen i forhold til ny kirkeordning. Teologisk nemnd har et særskilt ansvar for å gi fagteologiske innspill i arbeidet med ny kirkeordning, samt peke på relevansen våre økumeniske avtaler og forpliktende samarbeidsrelasjoner har for tydeliggjøring av kirkens teologiske selvbestemmelse.

Nemnda ønsker derfor å sette et særlig søkelys på betydningen av kirkens diakonale selvforståelse for utformingen av en fremtidig kirkeordning.

En slik diakonal refleksjon vil, etter nemndas mening, bidra til at Den norske kirke fremstår som en tydelig aktør i det norske samfunn, som relevant bidragsyter i samfunnsdebatt og samfunnsanalyse, som kritisk og profetisk røst når menneskeverdet trues og skaperverket står i fare for å bli ødelagt, og som en relevant stemme når det gjelder verdivalg i det offentlige rom.

Både Den norske kirkes eget arbeid med en diakonal selvforståelse og arbeidet som pågår i internasjonal sammenheng er viktige bidrag når en ny kirkeordning skal utmeisles.

Kirken er en sentral aktør i lokalsamfunnene i Norge. Et stort flertall av Norges befolkning er dømte medlemmer i Den norske kirke. Hva betyr det for kirkens identitet og oppdrag?

Kirken lever ikke i et "lukket rom", men midt i samfunnet. Kirkens diakonale identitet er derfor i stor grad relevant for kirkens selvforståelse. Det er nettopp diakoniens egenart som kirkens brobyggertjeneste som bidrar til å tydeliggjøre kirkens oppdrag som kirke "midt i verden".

Dnk og diakoniforståelse

Den norske kirkes visjon er av de sentralkirkelige organer blitt sammenfattet med "å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke."

Kirkemøtet i 2004 vedtok dokumentet "Den norske kirkes identitet og oppdrag", der kirkens selvforståelse som *tjenende kirke* ble utdypet på følgende vis:

5. En tjenende kirke

Den norske kirke er kalt av Gud til å stå på de svakes og utstøttes side, påpeke urett, lindre og overvinne nød. Den norske kirke skal være en tjenende kirke, et diakonalt fellesskap der mennesker gir omsorg og finner omsorg. Kirken utfordres og utfordrer til forvaltertjeneste i en verden der livsmiljø og ressurser er truet, til kamp for rettferdighet der kløften mellom rike og fattige øker, og til handling for fred der mennesker lever med urett og krig.

I følge Plan for diakoni 2007 er "Visjonen for Den norske kirkes diakonale tjeneste: Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste (Plan for diakoni 2007)".

Diakoni defineres på følgende måte:

"Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet."

(Ibid., 4)

Det legges vekt på at diakoni skjer på mange plan:

Alle utfordres til et hverdagsliv i tjeneste. Det gjelder alle aldersgrupper. Diakonien er både en grunntone i alle forhold i menigheten, og den konkretiseres i egne tiltak. Diakonien har et spesielt ansvar der få eller ingen bryr seg. Gjensidighet og respekt for hverandres verdighet er grunnleggende. Globaliseringen utfordrer diakonien spesielt. Kulturelt og etnisk mangfold gjenspeiles i menighetens liv. Mennesker som lider angår oss, om de befinner seg i umiddelbar nærhet eller i andre land. Vern om skaperverket handler om et globalt og et lokalt ansvar. (...) Samarbeid er nødvendig og gir store muligheter. Det anbefales å søke samarbeid innen kirken, mellom andre kristne kirker og i forhold til organisasjoner og institusjoner, offentlige instanser og også med grupper fra andre religioner. Det er viktig å tenke helhetlig om diakonien idet man ser lokalmenighetens diakonale arbeid og den spesialiserte tjenesten ved diakoniinstitusjoner og -organisasjoner i sammenheng.

Planen går langt i å konkretisere hva det betyr å være diakonal kirke på lokalplan:

Det overordnede perspektivet må være at kirkens diakoni står sammen med alle mennesker av god vilje i arbeidet med å ivareta de grunnleggende verdiene i samfunnet. Dette innebærer utstrakt samarbeid og en samordning av ulike tjenester. Kirken er på en særlig måte kalt til å møte de åndelige eller religiøse behovene som ligger innvevd i menneskers nød og smerte. Med bakgrunn i den innsikt og den erfaring som møtet med enkeltmenneskers og gruppers livssituasjon har gitt, har kirken et ansvar for å være pådriver i forhold til de lokale myndighetene innen helse- og sosialsektoren. Menighetene har særlige muligheter i lokalmiljøet ved de bånd som er knyttet mellom kirke og folk. Gjennom de kirkelige handlinger kommer kirkens ansatte i nærkontakt med flertallet i befolkningen. Gjennom dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd kommer man i berøring med mange ulike livsskjebner som utfordrer til diakonalt nærvær og engasjement. (Ibid.,8)

Det er med andre ord ikke tvil om at Dnk i sine plandokumenter og vedtak har sett på sin diakonale identitet og oppdrag som en viktig og nødvendig del av sin selvforståelse. Diakonien som en del av kirkens identitet er sentral for kirkens tilstedeværelse ”i verden”, og avgjørende for å motarbeide kunstige skillelinjer mellom kirken som den gudstjenestefeirende menighet og kirken som aktør i samfunnet og i verden.

Plan for diakoni 2007 synliggjør også en nytenkning omkring diakoni, der diakoni er en del av kirkens vesen, og preges av en forståelse av diakoni der gjensidighet og fellesskap står sentrale. Dermed er nytenkningen omkring diakoni slik den er formulert i Plan for diakoni 2007 i samsvar med en nytenkning i internasjonal sammenheng, der diakoni ikke begrenses til barmhjertighetshandlinger, men om gjensidighet, brobygging og kamp for rettferdighet.

I Plan for diakoni 2007 legges det til grunn en forståelse av diakoni som en del av kirkens oppdrag, Guds misjon, i verden. Diakoni er ikke en selvvalgt aktivitet kirken har, blant mange, men hører til det å være Guds kirke på jorde. Det diakonale oppdrag er en del av kirkens sendelse til verden. Det er klare paralleller mellom Kirkemøtetes vedtak om misjon og Kirkemøtetes vedtak om diakoni: Diakonien er forankret i Guds oppdrag, *missio Dei*, og bør derfor være et avgjørende perspektiv i kirkens arbeid med egen fornyelse og nye ordninger.

Det er derfor nødvendig å analysere hvorvidt denne tenkningen og den sterke vektleggingen av kirkens diakonale oppdrag gjennomsyrrer hele kirkens praksis og selvforståelse, og hvordan den kan integreres i både nytenkningen omkring Dnks ekklesiale selvforståelse og utformingen av dens nye ordninger.

Teologisk nemnd mener at innspillene fra den økumeniske og internasjonale diskursen omkring kirkens diakonale identitet kan bidra til at også Dnk i sitt viktige arbeid med nytenkning omkring egen identitet og eget oppdrag kan integrere dette perspektivet.

Diakonien i KV og LVF

Teologisk nemnd har arbeidet med nyere dokumenter om diakoni fra blant annet Kirkenes Verdensråd og Det lutherske verdensforbund.

Det er verdt å merke seg at diakonien og tenkningen omkring kirkens diakonale identitet blir tematisert i stadig flere dokumenter fra de internasjonale økumeniske organisasjonene. Teologisk nemnd har også merket seg et nytt fokus på diakonal utdanning innenfor spekteret av utdanninger til kirkelig tjeneste. Utrustning av medarbeidere med diakonal spisskompetanse ses på som svært relevant innenfor kirkenes fokus på utdanning til kirkelig tjeneste.

Teologisk nemnd har arbeidet spesielt med dokumentene fra KV "Theological Perspectives on Diakonia in the Twenty First Century", et dokument som skal drøftes på KVs generalforsamling i Korea til høsten, samt KVs Faith and Order dokument "The Church: Towards a Common Vision", som er et høringsdokument medlemskirkene skal drøfte i de kommende årene. Videre har TN drøftet LVFs document "To Love and Serve the Lord: Diakonia in the Life of the Church" (fra den anglikansk-lutherske dialogkommisjonen), samt dokumentet *Diakonia in Context*.

Det er mye interessant og relevant tenkning omkring kirkens diakonale identitet og diakoniens forståelse i mange av disse dokumentene. Et fellestrekk for det spesifikke arbeidet med diakoniforståelsen i noen av tekstene er at diakonien anses for å være en nødvendig del av kirkens vesen og egenart. Spørsmålene omkring kirkens lære på den ene siden og kirkens liv i verden på den andre siden må tenkes i sammenheng. Flere av dokumentene er også tydelig på at en slik diakonal selvforståelse også må ha konsekvenser for hvordan kirken organiserer seg, og hvilke prioriterer som settes.

Utfordringen i forhold til noen av dokumentene er at de i svært liten grad forholder seg til hverandre og dermed kan gi inntrykk av å peke i ulik retning. Eksempelvis opererer ekklesiologidokumentet fra KV med en diakoniforståelse som ikke er ajourført med diakonitenkningen slik man for eksempel finner det i dokumentet om diakoni som skal presenteres på generalforsamlingen i Korea.

Mens man på den ene siden understreker at tro og liv hører sammen og at spørsmålet om kirkens identitet og oppdrag må drøftes i forhold til konteksten og samfunnet, ser det fortsatt ut som om det er vanskelig å gjøre rede for kirkens læremessige grunnlag og kirkens "interne liv" og integrere det samme perspektivet. Dermed skaper man skillelinjer mellom det kirken er og det kirken gjør, og underforstått blir diakonien en slags "sektorvirksomhet" for kirken, ikke en integrert del av dens identitet.

Dette er en interessant utfordring også for Den norske kirke: Dnk understreker at diakonien er en del av kirkens identitet. Samtidig er det nødvendig å reflektere over og initiere en teologisk samtale omkring tolkningen av Confessio Augustana VII, det som tradisjonelt fremstilles som luthersk ekklesiologi. Teologisk nemnd ønsker å peke på behovet for et utdypende arbeid med kirkeforståelsen, der bekjennelsens utsagn både tolkes ut fra deres kontekst og der man drøfter hvordan dagens ekklesiologiske nytenkning kan videreføre og fornye en muligens for snever lesning av visse sider av den lutherske bekjennelsen. Ressursene fra Det Lutherske Verdensforbund vil kunne være et viktig bidrag til vårt eget arbeid med den ekklesiologiske nytenkningen. I denne sammenhengen kan det også være nyttig å drøfte hvordan toregimentslæren som en modell til å tilrettelegge forholdet mellom kirken og det offentliges

ansvar må nytolkes i den historiske situasjonen vi beveger oss inn i, med fornyete relasjoner mellom stat og kirke og nye utfordringer i samfunn og verden.

Hva betyr det for tenkningen omkring egen identitet og selvforståelse i en tid for fornyelse av både ordninger og selvforståelse?

Veien videre

Diakoni er en del av kirkens sendelse i verden. Det diakonale perspektiv kan bidra til å styrke kirkens tilstedeværelse i samfunnet, for menneskene og skaperverket.

I det pågående arbeid med kirkeordningen er det viktig at Kirkemøtevedtakene om diakoni og misjon integreres. Det innebærer også nødvendigheten av å se på nytt på hvordan CA VII og toregimentslæren må tolkes inn i en kontekst i forandring, når luthersk ekklesiologi fornyes både hos oss og sammen med våre søsterkirker globalt.

Kirkens rolle i det offentlige rom er under stadig fornyelse. Det diakonale perspektivet vil kunne bidra til å utvikle teologien og nye ordninger for Den norske kirke som hele tiden synliggjør kirkens rolle i sivilsamfunnet, som den "folkekirken" kirken kjennetegnes som i den nye grunnloven.

Teologisk nemnd ønsker å peke på betydningen av kirkens diakonale identitet og oppdrag for prosessen rundt ny kirkeordning. Dokumentene fra Kirkenes Verdensråd og Det Lutherske verdensforbund bidrar til et fornyet fokus på dette og bekrefter kirkens diakonale oppdrag slik en er blitt fremhevet mange ganger i de senere års vedtak fra Kirkemøtet i Dnk. Utfordringen blir å synliggjøre denne tenkningen både når det gjelder arbeidet med kirkens identitet og oppdrag og i forhold til fremtidige ordninger for kirken.

Teologisk nemnd ber Mellomkirkelig Råd om å vurdere hvorvidt saken bør fremmes for Kirkeråds- og Kirkemøtebehandling.

Notatet ble utarbeidet av Stephanie Dietrich, etter innspill på mail fra referansegruppen som er nevnt i vedtaket TN AU 1/12

TN/AU 1/12: Ekklesiologi og diakoni:

Vedtak:

- Stephanie Dietrich utarbeider et utkast til notat om ekklesiologi og diakoni i samarbeid med andre fagpersoner. Notatet vil inneholde forslag om kirkemøtesak i 2014, og oversendes MKR til behandling 5. – 6. mars 2013.
 - TN/AU foreslår følgende personer til gruppen: Tron Fagermoern, Kjetil Fretheim, Kjell Nordstokke (Stephanie Dietrich forespør), Trygve Wyller (Hallgeir Elstad forespør).
-

